

Προς
Ιερά Σύνοδο
της Εκκλησίας της Κύπρου
Λευκωσία

07 Ιανουαρίου 2026, Λεμεσός

Θέμα: Διαφύλαξη της ιστορικής μνήμης του Ενωτικού Δημοψηφίσματος της 15^{ης} Ιανουαρίου 1950 και κανονιστικές κατευθύνσεις για ομιλίες σε εθνικά μνημόσυνα

Μακαριώτατε,
Πανιερώτατοι, Θεοφιλέστατοι, Άγιοι Αρχιερείς,

Με βαθύ σεβασμό προς τον ιστορικό, πνευματικό και εθνικό ρόλο της Εκκλησίας της Κύπρου, επιτρέψτε μου να απευθυνθώ προς την Ιερά Σύνοδο για ζήτημα που άπτεται άμεσα της ιστορικής μνήμης, της εθνικής συνείδησης και της ευθύνης που όλοι φέρουμε έναντι των θυσιών του Κυπριακού Ελληνισμού.

Το Ενωτικό Δημοψήφισμα της 15ης Ιανουαρίου 1950, το οποίο διεξήχθη υπό την αιγίδα και την οργανωτική ευθύνη της εθναρχούσας Εκκλησίας της Κύπρου, αποτελεί κορυφαίο ιστορικό γεγονός και αδιαμφισβήτητη έκφραση της συλλογικής βούλησης του Κυπριακού Ελληνισμού για εθνική αποκατάσταση και αυτοδιάθεση. Πραγματοποιήθηκε κατά το χρονικό διάστημα 15–22 Ιανουαρίου 1950, μέσω οργανωμένης συλλογής υπογραφών σε Ιερούς Ναούς και ενοριακά κέντρα, γεγονός που καταδεικνύει τον άρρηκτο δεσμό της Εκκλησίας με τη λαϊκή βούληση και τον εθνικό προσανατολισμό του λαού μας. Τα αυθεντικά φύλλα υπογραφών, τα οποία διασώζονται μέχρι σήμερα και φέρουν τις ιδιόχειρες υπογραφές δεκάδων χιλιάδων Κυπρίων, με επικεφαλής τον τότε Προκαθήμενο της Εκκλησίας της Κύπρου, Αρχιεπίσκοπο Μακάριο Β΄, αποτελούν αδιαμφισβήτητα ιστορικά τεκμήρια.

Αξίζει να υπογραμμισθεί ότι το Ενωτικό Δημοψήφισμα του 1950 δεν υπήρξε μεμονωμένο ή αποσπασματικό γεγονός, αλλά η κορύφωση μιας μακράς και συνεπούς πορείας συλλογικής εθνικής διεκδίκησης. Προηγήθηκαν τέσσερα ενωτικά δημοψηφίσματα και παλλαϊκές εκδηλώσεις βούλησης του Κυπριακού Ελληνισμού υπέρ της Ένωσης με τη μητέρα Ελλάδα, τα οποία πραγματοποιήθηκαν κατά τα έτη 1914, 1921, 1930 και 1950. Τα δημοψηφίσματα αυτά, σε διαφορετικές ιστορικές συνθήκες και υπό ποικίλα καθεστώτα, κατέγραψαν με σταθερότητα και συνέπεια το ίδιο αδιαπραγμάτευτο αίτημα, την εθνική αποκατάσταση της Κύπρου μέσω της Ένωσης. Η επαναληπτικότητα και η χρονική τους έκταση καταδεικνύουν ότι η ενωτική βούληση δεν αποτέλεσε συγκυριακή πολιτική επιλογή, αλλά διαχρονικό, συλλογικό και βαθιά ριζωμένο εθνικό όραμα του Κυπριακού Ελληνισμού.

Ποσοστό πέραν του 95% των Ελληνοκυπρίων τάχθηκε υπέρ της Ένωσης με την Ελλάδα, γεγονός που καθιστά το αποτέλεσμα όχι απλώς πλειοψηφικό, αλλά σχεδόν καθολικό. Η λαϊκή αυτή απαίτηση δεν αποτελεί απλό ιστορικό δεδομένο, αλλά δεσμευτική εθνική παρακαταθήκη, άρρηκτα συνδεδεμένη με τον απελευθερωτικό Αγώνα της ΕΟΚΑ 1955–1959, ο οποίος υπήρξε

άμεση ιστορική, πολιτική και ηθική συνέχεια της ρητά και επισήμως καταγεγραμμένης λαϊκής βούλησης του 1950.

Η παρακαταθήκη αυτή εντάσσεται σε μια μακρά και αδιάσπαστη συνέχεια εθνικής αυτοσυνειδησίας του Κυπριακού Ελληνισμού, η οποία είχε ήδη διατυπωθεί από τον πρώτο Κυβερνήτη της Ελλάδας, Ιωάννη Καποδίστρια, ο οποίος περιέλαβε την Κύπρο στα δικαιωματικά όρια του Ελληνισμού και χαρακτήρισε τη διεκδίκηση των δικαίων αυτών ως «χρέος ιερό και απαραβίαστο».

Το σύνθημα του Ενωτικού Δημοψηφίσματος, «Αξιούμεν την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα», αποτυπώνει με απόλυτη σαφήνεια το ιδεολογικό και εθνικό πλαίσιο εντός του οποίου κινήθηκαν τόσο τα Δημοψήφισματα όσο και ο Αγώνας της ΕΟΚΑ, εντός του οποίου οι Ήρωες θυσίασαν τη ζωή τους.

Δεδομένου ότι η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Κύπρου διαθέτει, βάσει του κανονικού και θεσμικού της ρόλου, την αρμοδιότητα να καθορίζει το πλαίσιο τέλεσης εθνικών μνημοσύνων και να παρέχει δεσμευτικές κατευθύνσεις μέσω εγκυκλίων, καθίσταται σαφές ότι φέρει και την ευθύνη ρύθμισης του περιεχομένου των ομιλιών που εκφωνούνται στο πλαίσιο αυτών.

Υπό το πρίσμα αυτό, εισηγούμαι με σεβασμό όπως η Ιερά Σύνοδος εξετάσει την έκδοση δεσμευτικής εγκυκλίου προς όλες τις Μητροπόλεις και κοινοποίηση της προς όλες τις ενορίες, με την οποία:

- να υπενθυμίζεται ρητά και τεκμηριωμένα η ιστορική, εθνική και πνευματική σημασία του Ενωτικού Δημοψηφίσματος του 1950,
- να διασφαλίζεται η αναφορά στα ιδανικά, τους στόχους και στα οράματα των Αγωνιστών και των Ηρώων του Αγώνα της ΕΟΚΑ 1955–1959
- να υπογραμμίζεται η διαχρονική ενότητα του Ελληνισμού, όπως αυτή θεμελιώνεται στη γλώσσα, στην πίστη, στις παραδόσεις και στους κοινούς αγώνες υπέρ πίστεως και πατρίδος.

Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί το γεγονός ότι ορισμένοι ομιλητές, επανειλημμένα και μεθοδευμένα, επιχειρούν εντός ή περίξ εκκλησιαστικών τελετών να εισαγάγουν πολιτικές τοποθετήσεις, καλώντας τους πιστούς, στο πλαίσιο ενός αποκαλούμενου «πολιτικού ρεαλισμού», σε δήθεν «οδυνηρούς συμβιβασμούς», οι οποίοι αλλοιώνουν την ιστορική αλήθεια και απονευρώνουν το νόημα των εθνικών αγώνων.

Περαιτέρω, εισηγούμαι όπως η εγκύκλιος αυτή τονίζει ρητώς και κανονιστικώς ότι:

- 1. Να παύσει η εκφώνηση ομιλιών εντός των Ιερών Ναών από πολιτικά πρόσωπα, εν ενεργεία ή υποψήφια, ανεξαρτήτως αξιώματος ή πολιτικής ιδιότητας, ώστε να διασφαλίζεται ο ιερός, πνευματικός και υπερκομματικός χαρακτήρας του εκκλησιαστικού χώρου.**

- 2. Ομιλίες εντός των Ιερών Ναών να επιτρέπονται μόνο σε ιστορικούς, ερευνητές ή εκπαιδευτικούς, πρόσωπα με επιστημονική επάρκεια και γνώση του αντικειμένου, και μόνον μετά από έλεγχο και έγκριση του περιεχομένου τους, με αποκλειστικό στόχο την τεκμηριωμένη παρουσίαση της ιστορικής αλήθειας.**
- 3. Αποκλείονται ομιλητές που αλλοιώνουν ή παραχαράσσουν την ιστορική αλήθεια, ιδίως με ισχυρισμούς ότι ο Αγώνας της ΕΟΚΑ 1955–1959 διεξήχθη για σκοπούς άλλους από την Ένωση της Κύπρου με τη μητέρα Ελλάδα.**
- 4. Οι τελετές αυτές να παραμένουν πράξεις μνήμης, τιμής και σεβασμού προς τους Αγωνιστές και τους Ήρωες μας και να μην μετατρέπονται σε βήμα πολιτικής αντιπαράθεσης ή ιδεολογικής αναθεώρησης.**

Η Εκκλησία της Κύπρου υπήρξε ιστορικά ο θεματοφύλακας της εθνικής ταυτότητας και της αυτοσυνειδησίας του Κυπριακού Ελληνισμού. Η ανοχή ή η σιωπή απέναντι σε φαινόμενα παραχάραξης της ιστορικής αλήθειας προκαλεί την απομάκρυνση από τον διαχρονικό αυτό ρόλο.

Η παρούσα επιστολή απευθύνεται με σεβασμό, αλλά και με τη βαρύτητα που επιβάλλει η Ιστορία. Η διαφύλαξη της εθνικής μνήμης δεν αποτελεί ζήτημα πολιτικής επιλογής, αλλά πνευματικό, ηθικό και θεσμικό καθήκον.

Επ' ευκαιρία των Χριστουγέννων, εύχομαι σε όλους έτη πολλά και ευλογημένα, καθώς και το νέο έτος να είναι σωτήριο και ειρηνικό.

Μετά βαθυτάτου σεβασμού,

Ευγένιος Χαμπουλλάς